

OBRES ANTIGUES D'ARGENT

REPERTORI DOCUMENTAL

I

Una selecció de notes relacionades amb obres antigues d'orfebreria executades per acreditats artífexs barcelonins, destinades al servei del culte d'esglésies de Vich i Manresa i, àdhuc, de diferents temples de la diòcesi de Vich: custòdies, imatges, bordons, bàcul episcopal, vericles, Vera Creu, canalobres, a més d'una urna d'argent, amb documentades referències característiques d'aquelles peces d'art.

CUSTÒDIES:

I. CASTELLFOLLIT DEL BOIX I CASTELL DE MAIANS

L'argenter Nicolau Mercer, a 13 de gener de 1422, signava rebut de 99 sous barcelonins de tern a l'igualadí Antoni Coma, marmessor testamentari del prevere d'Igualada Bernat Soria, junt el sacerdot de dita vila Francesc Barber i el notari de Piera Berenguer Canet, segons constava en el testament atorgat, a 7 de novembre de 1420, en poder del notari Jaume Sala.

La quantitat rebuda per l'orfebre Nicolau Mercer, era per l'import de dues custòdies d'argent, *duarum capsarum sive custodiarum argenti ad marcha Barchinona*, de 6 lliures de pes, que l'esmentat Bernat Soria disposà en el seu testament, es distribuïssin a les esglésies de Castellfollit del Boix i la del Castell de Maians, per tal de guardar hi el Cos de Jesucrist.

El preu de les dues peces d'orfebreria s'assenyala a raó de 16 sous i 6 diners per unça d'argent, que totalitzaren 99 sous corresponents a la quantitat rebuda. (1)

II. SANT FELIU DE MONISTROL DE CALDERS

L'argenter Pere Prior, a 13 de novembre de 1538, contractava la manufactura d'una custòdia d'argent a *ops de combregar*, destinada al servei del culte del temple parroquial de Sant Feliu de Monistrol de Calders. Així consta en el contracte simultàneament firmat pels representants de dita parròquia Fermí Payssa i Joan Casals alies Comes i l'esmentat orfebre.

En la descripció de la projectada custòdia, de pes aproximat de 2 marcs, que segons s'expressa deuria ésser semblant a la de la església de Talamanca, amb

(1) AHPB (=Arxiu Històric de Protocola de Barcelona). Pere Granyana, lliç. 24, lib. com., anys 1421 - 1423, f. 67 v.º

l'additament de les figures d'àngels i un vericle, condicionant-se l'acabament abans de la prop vinent festa de la Verge Maria de la Candela.

Pel que fa al preu estipulat seria de 10 lliures i 8 sous per cada marc del pes de l'argent. En l'acte de la firma del contracte, Pere Prior rebia una corretja d'argent daurada i buida, de 5 lliures de pes, valorades a raó de 48 sous l'unça, que donava un import total de 4 lliures i 12 sous. El lliurament de la prop dita joia tingué efecte en virtut d'un llegat disposat per Càndida Coma, vidua de Gabriel Solà, com hereva universal del Mas de la Coma, de dita parròquia. La restant quantitat per la manufactura de la dita custòdia, seria satisfeta tota hora i quant voldrien ambdós contractants Fermí Payssa y Joan Casals alies Comes. (1)

Mesos més tard, a 15 de febrer de 1539, Pere Prior, firmava àpoca a ambdós contractants i a Salvador Otzet Payssa, de 10 lliures, 10 sous i 6 diners, a compte del preu convingut per la confecció de la dita custòdia, *cuiusdam custodie argenti per a combregar*. (2)

III. SANT FRUCTUÓS DE CASTELLERSOL

Obra d'art contractada, a 5 de març de 1579, per l'argenter Gracià Ferris, amb Gabriel Rovira, pavorde, Joan Serradora, pagès i Pere Serdà, paraire de la parròquia de Castelltersol.

L'esmentada custòdia d'argent per tenir i portar lo Santíssim Sagrament, pesaria 10 marcs i, a més seria semblant a la del temple parroquial dels Sants Just i Pastor, de Barcelona, no tan gran, però sí del mateix pes amb la condició d'acabar-la abans de la propera festa de Sant Joan del mes de juny.

En quant al preu convingut en remuneració de les mans, s'assenyalaven 3 lliures i 8 sous per cada marc de pes. (3).

IV. SANT FELIU DE TORELLÓ. CONFRARIA DELS SANTS JOAN I FORTIÀ

La manufactura d'una custòdia d'argent pel servei del culte de la Confraria dels Sants Joan i Fortià dels Paraires i Teixidors de Llana, de la parròquia de Sant Feliu de Torelló, a 12 d'abril de 1603, donà lloc a la firma del corresponent contracte, entre l'argenter Mateu Guerris, el paraire Rafael Amalric i el teixidor de llana Gabriel Xaupí, sobreposats de dita Confraria, junt amb el paraire Feliu Pujol.

Per pacte convingut la custòdia projectada seria: *de plata fina, de la hechura, manera y forma de la que està feta y fabricada la custòdia del monastir de les monjes descalces*, de Barcelona.

Així mateix, és preveia certa particularitat, que a la lletra diu així: *Entès emperò, que los pilars de dita custòdia, haten de ser obrats ab una creueta al cap de dita custòdia,*

(1) AHPB. Joan Savina, llig. 4, «XXVIII. manualium...», any 1538.

(2) AHPB. Joan Savina, llig. 3, man., any 1539.

(3) AHPB. Pau Malloïl, llig. 16, man., anys 1578 - 1579.

més alsada que no és la de dita custòdia de les descalces, de la present ciutat, ab un caixet per tenir custodiat lo Santíssim Sagrament e ab dos (imatges) de Sant Joan i Sanct Fortià quiscu al costat de dita custòdia, y al peu de aquella un cardo y una llansadora, que son lo senyal del offici.

El pes de l'argent de dita custòdia oscil·laria entre 50 i 60 lliures de marc, però no menys de la dita primera xifra. El contractista en concepte de bestreia rebria 30 lliures, i 25 en l'acte de la tramesa de dita obra una vegada acabada, és a dir, quatre dies abans de la fira de Corpus, com efectivament ho fou abans del 26 de maig, dia de la cancel·lació del contracte, feta de mutu acord entre ambdues parts contractans. (1)

V. MANRESA. CONFRARIA DEL SANTÍSSIM SAGRAMENT DE LA SEU

L'encapçalament d'una escriptura pública de conveni, datada a 24 de febrer de 1637, i signada pels administradors de la Confraria del Santíssim Sagrament de la Seu de Manresa, i l'argenter Joan Perutxena, solament ens informa és tractava de contractar la fàbrica d'una custòdia d'argent de 140 marcs d'argent de pes, sense la especificació de detalls de com deuria ésser projectada la obra objecte del prop dit conveni. Per una època simultàneament tot seguit firmada per Joan Perutxena, sabem que aquest reconeixia a Pere Cardona, administrador de la dita Confraria haver rebut cent marcs de plata en moneda mexicana, *matxicana*, destinada a la confecció de dita custòdia. (2)

IMATGES:

I. VICH. SANTS LLUCIÀ I MARCIÀ PER A LA SEU

Una època datada a 15 de febrer de 1528, firmada per l'argenter Berenguer Palau, a favor del bisbe i Capítol de la Seu de Vich, certifica el cobrament de 274 lliures barcelonines per la compra d'argent per la manufactura de les imatges dels Sants Lluçia i Marcia, *pro fabrica sanctorum Luciani et Marciani, quos fabricare habeo predictae ecclesie vicensi* (3).

II. MANRESA. SANT ELOI DEL MONESTIR DEL CARME

La confecció d'una imatge d'argent del gloriós Sant Eloi, de 4 a 5 marcs de pes, sense la peanya, per compte de la Confraria instituida en el monestir del Carme, de Manresa, sots la invocació d'aquell benaventurat, fou confiada a l'argenter Macià Janer, com és de veure en l'escriptura de conveni firmada el dia primer d'abril de 1562.

(1) AHPB. Josep Ca-Font, llig. 27, llib. 1, concord., anys 1602-20.

(2) AHPB. Esteve Gilibert Bruniquer, llig. 5 Imanualel actorum, anys 1637-1638, f. 224 vº.

(3) AHPB. Andreu Miquel Mir (major), llig. 10, llib. 38 contr., anys 1527-1528.

Entre les corresponents clàusules contractuals, sobresurten aquelles relacionades amb la peanya la qual tindria un encast per a la col·locació de relíquies. Apart d'aquesta característica, la figura del sant mostraria els atributs de la seva dignitat episcopal: crossa, mitra i casulla, tot d'argent blanc sense daurar, condicionant-se l'acabament de l'obra concertada abans del dia 26 del prop vinent mes de maig.

Entretant l'artifex contractista Macià Janer confessava haver rebut dels administradors de dita Germandat Mateu Pinyonosa, ferrer, Rafael Miralda, fuster, i Pere Gisbert, traginer, d'una part, 6 lliures, 6 argensos de plata; i d'altre part, 20 lliures barcelonines satisfetes al comptat, anticipades dels 6 ducats preu fixat en reenumeració de l'import de les mans per a l'obra concertada (1).

III. MOIÀ. SANT SEBASTIÀ PER A L'ESGLÉSIA DE SANTA MARIA.

Jaume Bau, procurador de l'argenter vigatà Onofre Ricart, a 12 de maig de 1594, signava àpoca a Jaume Solà i Pere Solà, preveres, beneficiats de l'església de Santa Maria de Moià; Jaume Sayol, major de dies, agricultors, i Benet Verdaguer, paraire, obrers de dita parròquia, de 37 lliures, 15 sous i 9 diners, a compte de les 170 lliures promeses pagar per dits obrers, per a la fàbrica de la imatge d'argent de Sant Sebastià; i 160 lliures, 1 sou i 9 diners per a la mateixa manufactura; a més de 111 lliures i 4 sous pel valor de quatre peces d'or, estimades en 8 rals per peça, convertides pel daurar de la dita figura; i les restants 6 lliures, eren a compte de les 37 lliures, 5 sous i 9 diners, import de la quantitat satisfeta a l'argenter Felip Ros, pel valor de la manufactura de la dita imatge, el qual, com és declara, fou el veritable cisellador de la mateixa, tal vegada, d'acord amb els capítols firmats, a 10 de novembre de 1584, en poder de Miquel Vilarrasa, notari de la dita vila (2).

BORDONS:

I. SANTA MARIA DE L'ESTANY

Carles de Cardona, abat i comanador perpetu del monestir de Santa Maria de l'Estany i prior del monestir de Santa Anna de Barcelona, a 26 de juny de 1556, junt amb l'argenter Pere Oller, signava uns capítols *sobre la fàbrica de dos bordons blancs de argent, que l'orfebre-contractista Pere Oller es comprometia lliurar per tot el mes d'agost, dos bordons blancs de argent ab sos nuets y pinyes, de la forma y manera dit Oller ha fabricat un bordó de argent per la església de Sant Cugat del Rech de Barcelona.*

El pes aproximat d'ambdós bordons es fixa en 14 marcs. En quan al preu de l'argent i mans, s'assenyalen 124 lliures, a raó de 8 lliures i 16 sous el marc, o sia pel mateix import que dit Oller feu altres dos bordons per a l'església de Moià, amb intervenció del canonge Oliveres.

(1) AHPB, Pere Fitor (major), llig. 11, man. 16, anys 1561-1562,

(2) AHPB, Joan Sala, llig. 5, borr. man. 1, any 1594, f. 390vº.

L'artífex Pere Oller després de la firma dels capítols contractuals, el contractatí Carles de Cardona li giraria a la Taula de Canvi de Barcelona 72 lliures de moneda barcelonesa, a compte del preu convingut. Pel que fa al lliurament de la quantitat restant seria efectiva en l'acte de l'entrega de l'obra (1).

II. SANT FRUCTUÓS DE CASTELLTERSOL

Els obrers de la parròquia de Sant Fructuós de Castelltersol, Fermí Vilanova i Andreu Ros o Fos, a 5 de març de 1578, contractaven a preu fet, la fàbrica de dos canalobres i dos bordons d'argent, amb l'argenter Gracià Ferris.

Per pacte convingut sabem que l'artífex contractista es comprometia *que de assi al dia de les Lletanies primer vinent, farà dos bordons de plata blancha, de pes de dotze fins en tretze marchs.*

Y de assi al dia o festa de Corpus primer vinent, farà dos candalersos de altar de plata blancha, de pes de vuyt marchs, ha obs e per servey de la dita església de Castelltersol.

El preu de l'argent necessari per la manufactura de dits canalobres, seria satisfet per dits obrers, a raó de set sous per marc de pes, apart de dos ducats per marc les mans de fabricar aquelles.

Encontinent de firmada la concòrdia per l'execució de dites obres, Gracià Ferris rebia 50 lliures i, altra suma igual de diner, el diumenge següent al de Pasqua de Resurrecció, i la quantitat restant que manqués satisfer, després d'acabats dits bordons i canalobres (2). A 19 de juliol, Gracià Ferris, de mans de dits obrers, cobrava 50 lliures barceloneses, a compte de les 150, preu de l'argent gastat per la confecció de dites peces d'art (3).

JOSEP M.ª MADURELL I MARIMON

(1) AHPB. Joan Monjo, llig. 31, plec d'escriptures soltes, any 1556.

(2) AHPB. Francesc Pedralbes, llig. 13, man. 33, any 1578, llig. 39, plec d'escriptures soltes, 1576-1580.

(3) AHPB. Francesc Pedralbes, llib. 13, man. 34, any 1578, f. 17 vº.